Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MICHAL BOBEK
της 18ης Μαΐου 2017 [1]

Υπόθεση C-340/16

Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft – KABEG
κατά
Mutuelles du Mans assurances IARD SA (MMA IARD)

[αίτηση του Oberster Gerichtshof
(Ανώτατο Δικαστήριο, Αυστρία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Διεθνής δικαιοδοσία σε υποθέσεις ασφαλίσεων – Έννοια των "υποθέσεων ασφαλίσεως" και του "ζημιωθέντος" – Ευθεία αγωγή του ζημιωθέντος κατά του ασφαλιστή – Υπεισέλευση του εργοδότη, οργανισμού δημοσίου δικαίου, στα δικαιώματα εργαζομένου κατά του ασφαλιστή, βάσει εκ του νόμου εκχωρήσεως των δικαιωμάτων του ζημιωθέντος σε τροχαίο ατύχημα»

I. Εισαγωγή

1. Ποδηλάτης ο οποίος κατοικεί και εργάζεται στην Αυστρία τραυματίστηκε σε τροχαίο ατύχημα στην Ιταλία. Χρειάστηκε να λάβει αναρρωτική άδεια. Ο εργοδότης του, οργανισμός δημοσίου δικαίου δραστηριοποιούμενος στον τομέα της υγείας με έδρα στην Αυστρία, συνέχισε να του καταβάλλει τον μισθό του καθ' όλη τη διάρκεια της αναρρωτικής του αδείας, σύμφωνα με τις εκ του νόμου υποχρεώσεις που επιβάλλει στον εργοδότη το αυστριακό δίκαιο. Ο φορέας ασφάλισης αστικής ευθύνης της οδηγού του αυτοκινήτου οχήματος εδρεύει στην Γαλλία. Ο εργοδότης διεκδικεί από τον φορέα ασφάλισης αστικής ευθύνης της οδηγού του οχήματος να του καταβάλει ως αποζημίωση ποσό αντίστοιχο προς τον μισθό τον οποίο κατέβαλε ο ίδιος στον ποδηλάτη. Για τον σκοπό αυτό, ο εργοδότης άσκησε, στην Αυστρία, αγωγή κατά του ασφαλιστή.

2. Για να υποβάλει την διαφορά στην κρίση των αυστριακών δικαστηρίων, ο εργοδότης στηρίχθηκε σε μια ειδική βάση διεθνούς δικαιοδοσίας για υποθέσεις ασφαλίσεως που προβλέπεται στον κανονισμό (ΕΚ) 44/2001 [2]. Η ειδική αυτή βάση δικαιοδοσίας παρέχει, κατ' αρχήν, στον ζημιωθέντα τη δυνατότητα να ασκήσει αγωγή κατά ασφαλιστή στον τόπο όπου ο ζημιωθείς έχει την κατοικία του. Ο σκοπός της ειδικής αυτής βάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του τόπου κατοικίας του ενάγοντος (forum actoris) σε υποθέσεις ασφαλίσεων είναι η προστασία του ασθενεστέρου διαδίκου.

1 Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 Κανονισμός του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2001, L 12, σ. 1).

3. Σε αυτό το πραγματικό και νομικό πλαίσιο, το αιτούν δικαστήριο, ήτοι το Oberster Gerichtshof (Ανώτατο Δικαστήριο, Αυστρία), διατηρεί αμφιβολίες κατά πόσον ο εργοδότης μπορεί να χαρακτηριστεί ως ασθενέστερος διάδικος που χρήζει προστασίας με τη μορφή της ειδικής σε υποθέσεις ασφαλίσεων βάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του τόπου κατοικίας του ενάγοντος (forum actoris) την οποία προβλέπει ο κανονισμός 44/2001. Οι εύλογες αυτές αμφιβολίες αναδεικνύουν το πραγματικό ζήτημα το οποίο αφορά η υπό κρίση υπόθεση: το Δικαστήριο καλείται να διευκρινίσει υπό ποιές προϋποθέσεις η ειδική βάση διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του τόπου κατοικίας του ενάγοντος (forum actoris) που προβλέπει ο κανονισμός είναι δυνατό να ισχύσει υπέρ άλλου προσώπου το οποίο υπεισήλθε στα δικαιώματα του αρχικώς ή αμέσως ζημιωθέντος.

II. Το εφαρμοστέο δίκαιο

Α. Το δίκαιο της ΕΕ

1. Ο κανονισμός 44/2001

4. Οι αιτιολογικές σκέψεις 11 έως 13 του κανονισμού 44/2001 έχουν ως εξής:

«(11) Οι κανόνες δικαιοδοσίας πρέπει να παρουσιάζουν υψηλό βαθμό προβλεψιμότητας και να βασίζονται στην αρχή της γενικής δωσιδικίας της κατοικίας του εναγομένου και η δωσιδικία αυτή πρέπει να ισχύει πάντοτε, εκτός από μερικές συγκεκριμένες περιπτώσεις όπου το επίδικο αντικείμενο ή η αυτονομία των μερών δικαιολογεί άλλο συνδετικό παράγοντα […].

(12) Η δωσιδικία της κατοικίας του εναγομένου πρέπει να συμπληρωθεί από εναλλακτικές δωσιδικίες που θα ισχύουν λόγω του στενού συνδέσμου μεταξύ του δικαστηρίου και της διαφοράς ή για τη διευκόλυνση του έργου της δικαιοσύνης.

(13) Στις συμβάσεις ασφάλισης, καταναλωτών και εργασίας […] είναι σκόπιμο να προστατεύεται ο αδύναμος διάδικος με ευνοϊκότερους για τα συμφέροντά του κανόνες δικαιοδοσίας.»

5. Στο άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001 ορίζεται: «[μ]ε την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος κανονισμού, τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων αυτού του κράτους μέλους, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους».

6. Το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001 ορίζει τα εξής: «[τα] πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους μπορούν να εναχθούν ενώπιον των δικαστηρίων άλλου κράτους μέλους μόνο σύμφωνα με τους κανόνες που περιλαμβάνονται στα τμήματα 2 έως 7 του παρόντος κεφαλαίου».

7. Κατά το άρθρο 8 του κανονισμού 44/2001, σε υποθέσεις ασφαλίσεων η διεθνής δικαιοδοσία ρυθμίζεται από το τμήμα 3 του κεφαλαίου ΙΙ του εν λόγω κανονισμού.

8. Σύμφωνα με τους κανόνες που προβλέπει το άρθρο 9, παράγραφος 1, του ιδίου κανονισμού, ο ασφαλιστής που έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους μπορεί να εναχθεί:

«α) ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους όπου έχει την κατοικία του ή

β) σε άλλο κράτος μέλος, εφόσον την αγωγή έχει ασκήσει ο αντισυμβαλλόμενος του ασφαλιστή, ο ασφαλισμένος ή ο δικαιούχος, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου ο ενάγων έχει την κατοικία του […].

[…]»

9. Το άρθρο 11, παράγραφος 2, ορίζει τα εξής: «[ο]ι διατάξεις των άρθρων 8, 9 και 10 εφαρμόζονται σε περίπτωση ευθείας αγωγής του ζημιωθέντος κατά του ασφαλιστή, εφόσον η ευθεία αγωγή επιτρέπεται».

10. Θα πρέπει να προστεθεί, χάριν πληρότητος, ότι ο κανονισμός 44/2001 καταργήθηκε με τον κανονισμό (ΕΕ) 1215/2012, ο οποίος εφαρμόζεται από τις 10 Ιανουαρίου 2015 και μετά [3]. Ωστόσο, δεδομένου ότι η ένδικη διαδικασία στην υπό κρίση υπόθεση κινήθηκε πριν από την ημερομηνία αυτή, ο κανονισμός 44/2001 παραμένει εφαρμοστέος εν προκειμένω.

Β. Το εθνικό δίκαιο

11. Σε ομοσπονδιακό επίπεδο, το άρθρο 1358 του Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (Αυστριακός Αστικός Κώδικας) [4] ορίζει τα εξής: «[ό]ποιος εξοφλεί ξένη οφειλή για την οποία ευθύνεται προσωπικά ή με συγκεκριμένα περιουσιακά του στοιχεία, υπεισέρχεται στα δικαιώματα του πιστωτή και μπορεί να απαιτήσει από τον οφειλέτη να του καταβάλει την εξοφληθείσα οφειλή […]».

12. Περαιτέρω, το άρθρο 67, παράγραφος 1, του Versicherungsvertragsgesetz (νόμος περί ασφαλιστικών συμβάσεων) [5] ορίζει ότι εάν ο ασφαλισμένος έχει αξίωση αποζημιώσεως έναντι τρίτου, η αξίωση περιέρχεται στον ασφαλιστή, εφόσον αυτός αποκαταστήσει τη ζημία του ασφαλισμένου.

13. Σε τοπικό επίπεδο, στο αυστριακό ομόσπονδο κράτος της Καρινθίας, το άρθρο 2, παράγραφος 1, του Kärntner Landeskrankenanstalten-Betriebsgesetz [6] (νόμος περί οργανώσεως και διαχειρίσεως λειτουργίας των νοσηλευτικών ιδρυμάτων του ομόσπονδου κράτους της Καρινθίας) προβλέπει τη σύσταση της «Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft – KABEG» ως οργανισμού δημοσίου δικαίου. Κατά το άρθρο 3 του νόμου αυτού, ανατίθεται στην KABEG η διαχείριση λειτουργίας των νοσηλευτικών ιδρυμάτων του ομόσπονδου κράτους ως δημοσίων νοσηλευτικών ιδρυμάτων αυτού. Προβλέπεται ότι η KABEG θα εκπληρώνει τα καθήκοντά της με γνώμονα το δημόσιο συμφέρον και ότι δεν έχει κερδοσκοπικό χαρακτήρα.

ΙΙΙ. Τα πραγματικά περιστατικά, η διαδικασία και τα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα

14. Η Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft – KABEG (στο εξής: η αναιρεσείουσα) είναι οργανισμός δημοσίου δικαίου που διαχειρίζεται νοσηλευτικά ιδρύματα. Έχει την έδρα της στο Klagenfurt am Wörthersee, στην Αυστρία.

15. Ένας από τους εργαζομένους της αναιρεσείουσας (στο εξής: ο ποδηλάτης) υπέστη διάφορες σωματικές βλάβες σε τροχαίο ατύχημα το οποίο συνέβη στις 26 Μαρτίου 2011 στην Ιταλία. Κατά τον χρόνο του ατυχήματος, ο ποδηλάτης εργαζόταν και κατοικούσε στην Αυστρία.

16. Η οδηγός του αυτοκινήτου οχήματος που, όπως υποστηρίζεται, προκάλεσε το ατύχημα ήταν ασφαλισμένη ως προς την ασφάλιση αστικής ευθύνης στην Mutuelles du Mans assurances IARD SA (στο εξής: αναιρεσίβλητη), ασφαλιστική εταιρεία με έδρα στη Γαλλία.

3 Κανονισμός (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2012, L 351, σ. 1).

4 Νόμος της 1ης Ιουνίου 1811, *JGS* αριθ. 946/1811.

5 Νόμος της 2ας Δεκεμβρίου 1958, *BGBl.* 1959/2, όπως έχει τροποποιηθεί.

6 Νόμος της 25ης Φεβρουαρίου 1993, *LGBl.* 1993/44, όπως έχει τροποποιηθεί.

17. Η αναιρεσείουσα άσκησε αγωγή κατά της αναιρεσίβλητης ενώπιον του Landesgericht Klagenfurt (πρωτοδικείο του Klagenfurt, Αυστρία) (στο εξής: πρωτοβάθμιο δικαστήριο). Η αναιρεσείουσα φρονεί ότι η οδηγός του αυτοκινήτου ήταν αποκλειστικά υπαίτια για το ατύχημα. Με την ασκηθείσα αγωγή ζήτησε να υποχρεωθεί η αναιρεσίβλητη να της καταβάλει αποζημίωση ύψους 15 505,64 ευρώ, πλέον τόκων και δικαστικών εξόδων.

18. Βάσει σχετικής εκ του νόμου υποχρεώσεως, η αναιρεσείουσα συνέχισε να καταβάλλει τον μισθό του ποδηλάτη (ο οποίος εργαζόταν στην αναιρεσείουσα) ενόσω αυτός τελούσε σε αναρρωτική άδεια λόγω του τραυματισμού του στο τροχαίο ατύχημα. Κατ' εφαρμογήν του αυστριακού δικαίου, η αναιρεσείουσα υπεισήλθε στα δικαιώματα αποζημιώσεως του ποδηλάτη. Η αναιρεσείουσα φρονεί ότι ο μισθός που κατεβλήθη στον ποδηλάτη ενόσω διήρκεσε η αναρρωτική του άδεια συνιστά ζημία και ότι η ίδια υπεισήλθε στο δικαίωμα του ποδηλάτη να αξιώσει αποζημίωση για την ζημία αυτή από την αναιρεσίβλητη.

19. Η αναιρεσείουσα υποστήριξε περαιτέρω ότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο είχε διεθνή δικαιοδοσία προκειμένου να κρίνει τη διαφορά. Θεμελίωσε την άποψή της αυτή στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο β', σε συνδυασμό με το άρθρο 11, παράγραφος 2, του κανονισμού 44/2001: ο ασφαλιστής μπορεί να εναχθεί σε κράτος μέλος άλλο από αυτό όπου έχει την κατοικία του (εν προκειμένω τη Γαλλία) εφόσον η αγωγή έχει ασκηθεί ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου όπου ο ενάγων έχει την κατοικία του (εν προκειμένω της Αυστρίας). Η αναιρεσείουσα επισήμανε επίσης ότι το ίδιο δικαστήριο είχε ήδη δεχθεί ότι έχει διεθνή δικαιοδοσία σε παράλληλη αγωγή που είχε ασκήσει ο ποδηλάτης κατά του ασφαλιστή.

20. Η αναιρεσίβλητη αμφισβητεί τη διεθνή δικαιοδοσία του αυστριακού δικαστηρίου. Εφιστά την προσοχή στον σκοπό των ειδικών κανόνων δικαιοδοσίας σε ασφαλιστικές υποθέσεις, που συνίσταται στην προστασία του ασθενέστερου διαδίκου. Η αναιρεσίβλητη υποστήριξε ότι η αναιρεσείουσα δεν ήταν ασθενέστερος διάδικος και, συνεπώς, δεν εδικαιούτο τέτοια προστασία.

21. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο έκρινε ότι είχε δικαιοδοσία και ότι η αναιρεσείουσα μπορούσε να θεωρηθεί ως ο ασθενέστερος διάδικος ανεξαρτήτως του μεγέθους της, καθότι απλώς υπεισήλθε στα αγωγικά δικαιώματα του εργαζομένου της.

22. Ωστόσο, κατόπιν της ασκήσεως εφέσεως από την αναιρεσίβλητη, το Oberlandesgeright Graz (εφετείο του Graz, Αυστρία) εξαφάνισε την πρωτοβάθμια απόφαση και απέρριψε την αρχική αγωγή, λόγω ελλείψεως διεθνούς δικαιοδοσίας. Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο έκρινε ότι η αναιρεσείουσα δεν μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ο ασθενέστερος διάδικος.

23. Η αναιρεσείουσα άσκησε αίτηση αναιρέσεως κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Oberster Gerichtshof (Ανώτατο Δικαστήριο, Αυστρία), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου. Το εν λόγω δικαστήριο θεωρεί αναγκαία τη διευκρίνιση ορισμένων διατάξεων του τμήματος 3 του κεφαλαίου ΙΙ του κανονισμού 44/2001 προκειμένου να κριθεί αν η εκκρεμής ενώπιόν του διαφορά συνιστά υπόθεση ασφαλίσεως. Ζητεί επίσης να διευκρινιστεί κατά πόσον η αναιρεσείουσα μπορεί να θεωρηθεί ως ζημιωθείσα δυνάμενη να στηριχθεί στον ισχύοντα σε υποθέσεις ασφαλίσεων κανόνα του forum actoris που προβλέπει το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο β', σε συνδυασμό με το άρθρο 11, παράγραφος 2, του κανονισμού 44/2001.

24. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Oberster Gerichtshof (Ανώτατο Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«(1) Συνιστά "υπόθεση ασφαλίσεως", κατά την έννοια του άρθρου 8 του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001, η αγωγή που ασκεί ημεδαπός εργοδότης ζητώντας αποζημίωση για ζημία την οποία υπέστη εμμέσως, λόγω της εξακολουθήσεως καταβολής αμοιβής σε εργαζόμενό του που κατοικεί στην ημεδαπή, όταν

α) ο εργαζόμενος έχει τραυματισθεί σε τροχαίο ατύχημα που συνέβη σε ένα κράτος μέλος (Ιταλία),

β) η αγωγή στρέφεται κατά του ασφαλιστή αστικής ευθύνης του οχήματος του ζημιώσαντος που είναι εγκατεστημένος σε άλλο κράτος μέλος (Γαλλία) και

γ) ο εργοδότης είναι οργανισμός δημοσίου δικαίου με ίδια νομική προσωπικότητα;

(2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα:

Έχει το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο β', σε συνδυασμό με το άρθρο 11, παράγραφος 2, του κανονισμού 44/2001 την έννοια ότι ο εργοδότης που εξακολουθεί να καταβάλλει αμοιβή δύναται να ασκήσει αγωγή ως "ζημιωθείς" κατά του ασφαλιστή αστικής ευθύνης του οχήματος του ζημιώσαντος ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου έχει την έδρα του ο εργοδότης, εφόσον επιτρέπεται τέτοια ευθεία αγωγή;»

25. Η αναιρεσείουσα, η αναιρεσίβλητη, η Ιταλική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλαν γραπτές παρατηρήσεις στο Δικαστήριο.

IV. Εκτίμηση

26. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν η αγωγή εργοδότη ο οποίος συνέχισε να καταβάλλει τον μισθό εργαζομένου σε αυτόν ενώ ο τελευταίος τελούσε σε αναρρωτική άδεια (συνεπεία τραυματισμού που υπέστη σε τροχαίο ατύχημα) και ο οποίος διεκδικεί αποζημίωση αντιστοιχούσα στον εν λόγω καταβληθέντα μισθό μπορεί να χαρακτηριστεί ως «υπόθεση ασφαλίσεως» κατά την έννοια του κανονισμού 44/2001 (πρώτο ερώτημα). Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο ερώτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο ερωτά επίσης αν ο εν λόγω εργοδότης μπορεί να θεωρηθεί ως «ζημιωθείς» και να στηριχθεί στο ισχύον σε υποθέσεις ασφαλίσεων forum actoris όταν ασκεί αγωγή κατά του ασφαλιστή αστικής ευθύνης της οδηγού (δεύτερο ερώτημα).

27. Η απάντησή μου σε αμφότερα τα ερωτήματα αυτά είναι καταφατική. Προκειμένου να εξηγήσω την τοποθέτησή μου αυτή, θα εξετάσω πρώτα εν συντομία την έννοια της «υποθέσεως ασφαλίσεως» (Α). Κατόπιν, θα εξετάσω αν και υπό ποιες προϋποθέσεις ο υπεισερχόμενος στο αγωγικό δικαίωμα σε υπόθεση ασφαλίσεως μπορεί να χαρακτηριστεί ως «ζημιωθείς» και να στηριχθεί στο ισχύον σε υποθέσεις ασφαλίσεων forum actoris (Β).

28. Ως προκαταρκτική παρατήρηση αφορώσα την ορολογία που χρησιμοποιείται στο σύνολο των αναπτύξεων που ακολουθούν, θέλω να επισημάνω ότι, στις παρούσες προτάσεις, ο όρος «υπεισέλευση» χρησιμοποιείται με γενικό, ουδέτερο τρόπο, και αναφέρεται γενικότερα σε κάθε είδους νομική «υποκατάσταση»[7]. Ο όρος αυτός απλώς περιγράφει την κατάσταση ενός προσώπου το οποίο παίρνει τη θέση ενός άλλου προσώπου για να ασκήσει δικαιώματα ή να εκπληρώσει υποχρεώσεις.

7 Γίνεται έτσι αναγωγή στον λατινικό όρο surrogare, ο οποίος σημαίνει απλώς «υποκαθιστώ» (βλ., μεταξύ άλλων, Lewis and Short, *A Latin Dictionary*, Oxford University Press, Oxford, 1996, σ. 1818). Όταν ο όρος χρησιμοποιείται με τόσο γενικό τρόπο, δεν γίνεται διάκριση ανάλογα με το αν η υπεισέλευση εχώρησε εκ του νόμου ή βάσει συμβάσεως ή με το αν ήταν μερική ή πλήρης.

Α. Επί των υποθέσεων ασφαλίσεων

29. Κατά το άρθρο 8 του κανονισμού 44/2001, το τμήμα 3 του κεφαλαίου ΙΙ του κανονισμού αυτού περιέχει ειδικούς κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας που εφαρμόζονται σε υποθέσεις ασφαλίσεων. Οι κανόνες αυτοί παρέχουν στον αντισυμβαλλόμενο του ασφαλιστή, στον ασφαλισμένο, στον δικαιούχο και στον ζημιωθέντα τη δυνατότητα να ασκήσουν αγωγή κατά του ασφαλιστή ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους και στον τόπο όπου καθένα από τα πρόσωπα αυτά έχει, αντιστοίχως, την κατοικία του. Αντιθέτως, ο ασφαλιστής έχει κατ' αρχήν μια μόνο επιλογή: να ασκήσει αγωγή ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους όπου έχει την κατοικία του ο εναγόμενος [8].

30. Ωστόσο, ο κανονισμός 44/2001 δεν περιέχει ορισμό της εννοίας της ασφαλίσεως. Τέτοιον ορισμό δεν περιείχε ούτε η προϊσχύσασα αυτού νομική πράξη (η Σύμβαση των Βρυξελλών [9]) ούτε αυτή που τον διαδέχθηκε (ο κανονισμός 1215/2012 [10]).

31. Συμφωνώ με την Επιτροπή ότι ο όρος «υποθέσεις ασφαλίσεων» πρέπει να ερμηνεύεται αυτοτελώς και ομοιόμορφα προκειμένου να διασφαλίζεται, στο μέτρο του δυνατού, η ισότητα και η ομοιομορφία των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που απορρέουν από τον κανονισμό αυτό για τα κράτη μέλη και τα πρόσωπα στα οποία αυτός εφαρμόζεται [11].

32. Αλλά, πέρα από την γενική αυτή παρατήρηση, δεν φαίνεται, πράγματι, να υπάρχει ειδικός ορισμός της «υποθέσεως ασφαλίσεως» στο δίκαιο της Ένωσης. Ως τώρα, στη νομολογία του Δικαστηρίου παρέχονται δύο ειδών περιπτωσιολογικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με το ζήτημα αυτό, μέσω αναφοράς στο τι εμπίπτει στην έννοια αυτή (με ρητά παραδείγματα περιπτώσεων που συνιστούν υποθέσεις ασφαλίσεων) και στο τι δεν εμπίπτει σε αυτή (παραδείγματα περιπτώσεων που δεν συνιστούν τέτοιες υποθέσεις).

33. Στο πλαίσιο της πρώτης κατηγορίας, το Δικαστήριο επισήμανε, αναφερόμενο στη διατυπωμένη με όμοιο τρόπο Σύμβαση των Βρυξελλών, ότι οι σχετικοί με τις υποθέσεις ασφαλίσεων κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας εφαρμόζονται ρητώς σε συγκεκριμένα είδη ασφαλίσεως, όπως η υποχρεωτική ασφάλιση, η ασφάλιση αστικής ευθύνης, η ασφάλιση ακινήτων και η αεροπορική ή θαλάσσια ασφάλιση [12].

34. Όσον αφορά τις περιπτώσεις που δεν εμπίπτουν στην ως άνω έννοια, το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο γ', εξαιρεί σαφώς του πεδίου εφαρμογής του κανονισμού 44/2001 τις υποθέσεις κοινωνικής ασφαλίσεως. Θα ήθελα, στο σημείο αυτό, να προσθέσω ότι η εξαίρεση αυτή εφαρμόζεται στο μέτρο που μια συγκεκριμένη αγωγή δεν καλύπτεται από την έννοια των «αστικών ή εμπορικών υποθέσεων» η οποία οριοθετεί το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 44/2001 στο σύνολό του [13].

35. Περαιτέρω, το Δικαστήριο απέκλεισε τις υποθέσεις «αντασφαλίσεως» του πεδίου εφαρμογής των κανόνων περί ειδικών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας σε υποθέσεις ασφαλίσεων επειδή οι διατάξεις που στη συνέχεια αποτέλεσαν το τμήμα 3 του κεφαλαίου ΙΙ του κανονισμού 44/2001 δεν μνημονεύουν την αντασφάλιση. Ωστόσο, το Δικαστήριο περιόρισε παράλληλα τον αποκλεισμό αυτό στις σχέσεις μεταξύ δύο επαγγελματιών που δραστηριοποιούνται στον τομέα των αντασφαλίσεων.

8 Απόφαση της 26ης Μαΐου 2005, GIE Réunion européenne κ.λπ. (C-77/04, EU:C:2005:327, σκέψη 17 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

9 Σύμβαση των Βρυξελλών για την διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, η οποία μεταγενέστερα τροποποιήθηκε με τις συμβάσεις προσχωρήσεως σε αυτή τη σύμβαση νέων κρατών μελών (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7).

10 Βλ. υποσημείωση 3.

11 Βλ., κατ' αναλογίαν (όσον αφορά τον όρο «αστικές και εμπορικές υποθέσεις»), απόφαση της 9ης Μαρτίου 2017, Pula Parking (C-551/15, EU:C:2017:193, σκέψη 33 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Όσον αφορά την ανάγκη ερμηνείας της Σύμβασης των Βρυξελλών κατά τρόπο αυτοτελή, βλ. απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 2004, Blijdenstein (C-433/01, EU:C:2004:21, σκέψη 24 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

12 Απόφαση της 13ης Ιουλίου 2000, Group Josi (C-412/98, EU:C:2000:399, σκέψη 62). Βλ. άρθρα 10, 13 και 14 του κανονισμού 44/2001.

13 Το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο γ', του κανονισμού 44/2001 ορίζει ότι «εξαιρ[είται] από την εφαρμογή του […] η κοινωνική ασφάλιση». Όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής της αντίστοιχης διατάξεως της Σύμβασης των Βρυξελλών, βλ. αποφάσεις της 14ης Νοεμβρίου 2002, Baten (C-271/00, EU:C:2002:656, σκέψη 37), και της 15ης Ιανουαρίου 2004, Blijdenstein (C-433/01, EU:C:2004:21, σκέψη 21).

Έκρινε ότι οι κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας σε υποθέσεις ασφαλίσεως είχαν «πλήρη εφαρμογή όταν, βάσει [του εφαρμοστέου δικαίου], ο αντισυμβαλλόμενος του ασφαλιστή, ο ασφαλισμένος ή ο δικαιούχος της συμβάσεως ασφαλίσεως έχουν τη δυνατότητα να απευθυνθούν άμεσα στον τυχόν αντασφαλιστή του ασφαλιστή για να επικαλεστούν κατ' αυτού τα δικαιώματά τους βάσει της εν λόγω συμβάσεως», καθότι στην περίπτωση αυτή τα εν λόγω πρόσωπα θα αποτελούσαν τον ασθενέστερο διάδικο σε σχέση με τον αντασφαλιστή [14].

36. Κατά τη γνώμη μου, δεν θα ήταν ούτε αναγκαίο ούτε φρόνιμο να προσπαθήσει κανείς να ορίσει με γενικό και εξαντλητικό τρόπο την έννοια της «υποθέσεως ασφαλίσεως» και, συνεπώς, το τι συνιστά «ασφάλιση». Το έργο αυτό μπορεί να το αναλάβει η νομική επιστήμη. Ωστόσο, από την εξετασθείσα νομολογία προκύπτει ένα στοιχείο, το οποίο συναρτάται προφανώς με την λογική του συστήματος της Σύμβασης των Βρυξελλών και των κανονισμών: όσον αφορά τη διεθνή δικαιοδοσία, το στοιχείο στο οποίο βασίζεται ο προσδιορισμός του τι συνιστά «υπόθεση ασφαλίσεως» είναι ουσιαστικά «ζήτημα νομικής βάσεως». Αποτελεί η διαπίστωση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που απορρέουν από την ασφαλιστική σχέση τη βάση ασκήσεως της αγωγής κατά συγκεκριμένου εναγομένου (με άλλα λόγια, την αιτία της εν λόγω αγωγής); Αν ναι, τότε η υπόθεση μπορεί να θεωρηθεί ως υπόθεση ασφαλίσεως.

37. Επομένως, στο πλαίσιο του τμήματος 3 του κεφαλαίου ΙΙ του κανονισμού 44/2001, οι «υποθέσεις ασφαλίσεων» αφορούν απλώς τον προσδιορισμό δικαιωμάτων και υποχρεώσεων οποιουδήποτε από τα μέρη στα οποία αναφέρεται το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο β', και το άρθρο 11, παράγραφος 2, στο μέτρο που τα εν λόγω δικαιώματα και οι υποχρεώσεις προβάλλεται ότι απορρέουν από ασφαλιστική σχέση.

38. Πρέπει να προστεθεί ότι το συμπέρασμα αυτό δεν μεταβάλλεται από το γεγονός ότι ο λόγος ύπαρξης και οι ιστορικές βάσεις των υποχρεώσεων που γεννώνται στο πλαίσιο της ασφαλίσεως ευθύνης μπορεί να συνδέονται, σε πολύ γενικό επίπεδο, με την έννοια της εξωσυμβατικής ευθύνης του αρχικού ζημιώσαντος την οποία η ασφάλεια του εν λόγω ζημιώσαντος οφείλει να αναλάβει και να καλύψει [15].

39. Επομένως, ως πρώτο ενδιάμεσο συμπέρασμα, φρονώ ότι, προκειμένου να προσδιοριστεί το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία, το αντικείμενο αγωγής εμπίπτει στις «υποθέσεις ασφαλίσεων» κατά την έννοια του τμήματος 3 του κεφαλαίου ΙΙ του κανονισμού 44/2001 εφόσον αφορά δικαιώματα και υποχρεώσεις που απορρέουν από σχέση ασφαλίσεως, με εξαίρεση τα ζητήματα που αφορούν την κοινωνική ασφάλιση κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο γ', του ιδίου κανονισμού.

40. Όσον αφορά την υπό κρίση υπόθεση, από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι η αγωγή της κύριας δίκης στηρίζεται σε μια υφιστάμενη ασφαλιστική σύμβαση μεταξύ του αρχικού ζημιώσαντος και του ασφαλιστή του και όχι στην προβαλλόμενη εξωσυμβατική ευθύνη του προσώπου που ευθύνεται για το ατύχημα. Με άλλα λόγια, ο λόγος για τον οποίο η αναιρεσίβλητη ενάγεται στο πλαίσιο της κύριας δίκης είναι η προβαλλόμενη υποχρέωσή της, η οποία απορρέει από ασφαλιστική σύμβαση την οποία συνήψε με τον ζημιώσαντα [16].

14 Απόφαση της 13ης Ιουλίου 2000, Group Josi (C-412/98, EU:C:2000:399, σκέψη 75).

15 Αξίζει να σημειωθεί ότι η συλλογιστική αυτή, που αρχικά υποστηρίχθηκε από ένα τμήμα της νομικής θεωρίας και αργότερα εξετάστηκε στο πλαίσιο υποθέσεως που εκδικάστηκε ενώπιον του Bundesgerichtshof (Ομοσπονδιακό Ανώτατο Δικαστήριο, Γερμανία) [βλ. διάταξη περί παραπομπής του Bundesgerichtshof (Ομοσπονδιακό Ανώτατο Δικαστήριο) της 26ης Σεπτεμβρίου 2006 – VI ZR 200/05)] δεν υιοθετήθηκε ούτε από το Bundesgerichtshof (Ομοσπονδιακό Ανώτατο Δικαστήριο) ούτε, τελικώς, από το Δικαστήριο όταν η υπόθεση ήχθη ενώπιόν του –βλ. απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2007, FBTO Schadeverzekeringen (C-463/06, EU:C:2007:792, σκέψη 30).

16 Φυσικά, το αν μια τέτοια απαίτηση θα θεωρηθεί ότι, ενδεχομένως, καλύπτεται από την ασφαλιστική σύμβαση στην οποία στηρίζεται είναι διαφορετικό ζήτημα, το οποίο ανάγεται στην ουσία της υποθέσεως και δεν αφορά τον προσδιορισμό της διεθνούς δικαιοδοσίας.

Β. Περιέλευση του δικαιώματος ασκήσεως αγωγής ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου κατοικίας του ενάγοντος (forum actoris) στον εξ υποκαταστάσεως δικαιούχο

41. Σκοπός του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος του αιτούντος δικαστηρίου είναι να διευκρινιστεί αν η αναιρεσείουσα μπορεί να στηριχθεί, με την ιδιότητα της ζημιωθείσας, στο forum actoris που προβλέπει το άρθρο 11, παράγραφος 2, σε συνδυασμό με το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 44/2001 και να ασκήσει ευθεία αγωγή (την οποία επιτρέπει το εφαρμοστέο δίκαιο [17]) κατά του ασφαλιστή αστικής ευθύνης του προσώπου που φέρεται ως υπεύθυνο για το αρχικό τροχαίο ατύχημα.

42. Για να απαντηθεί το ερώτημα αυτό απαιτείται να εξεταστεί, πρώτον, αν η αναιρεσείουσα μπορεί να υπαχθεί στην έννοια του «ζημιωθέντος» (1). Δεδομένου ότι η απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι, κατά τη γνώμη μου, καταφατική, η συζήτηση που ακολουθεί αφορά κατά κύριο λόγο τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες το δικαίωμα ασκήσεως αγωγής σε υποθέσεις ασφαλίσεων ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου κατοικίας του ενάγοντος (forum actoris) περιέρχεται στον εξ υποκαταστάσεως δικαιούχο (2).

1. Έννοια του ζημιωθέντος και ισχύον υπέρ αυτού forum actoris

43. Όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, οι κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας που περιέχονται στο τμήμα 3 του κεφαλαίου ΙΙ του κανονισμού 44/2001 καθιερώνουν «αυτοτελές σύστημα καταμερισμού της διεθνούς δικαιοδοσίας σε υποθέσεις ασφαλίσεων», σκοπός του οποίου είναι «να προστατεύεται ο αδύναμος διάδικος με ευνοϊκότερους για τα συμφέροντά του κανόνες δικαιοδοσίας». Οι κανόνες αυτοί διαπνέονται από τη μέριμνα προστασίας προσώπων τα οποία, στις περισσότερες περιπτώσεις, καλούνται να συνάψουν μια εκ των προτέρων καθορισμένη σύμβαση οι ρήτρες της οποίας δεν επιδέχονται πλέον διαπραγμάτευση, με αποτέλεσμα τα εν λόγω πρόσωπα να βρίσκονται στη θέση του ασθενεστέρου διαδίκου [18].

44. Συνεπώς, η προστασία που απορρέει από τους κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας σε υποθέσεις ασφαλίσεων δεν θα πρέπει να επεκτείνεται σε πρόσωπα για τα οποία δεν δικαιολογείται η παροχή της προστασίας αυτής [19].

45. Από τη μέριμνα παρεμφερούς προστασίας που οδήγησε στη διαμόρφωση των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας οι οποίοι αφορούν τους εργαζομένους και τους καταναλωτές μπορεί να συναχθεί μια περιορισμένη αναλογία [20]. Οι ειδικοί αυτοί κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας παρεκκλίνουν επίσης από τον βασικό κανόνα που στηρίζεται στον τόπο κατοικίας του εναγομένου [21].

46. Αυτό που φαίνεται να αποτελεί το κοινό στοιχείο όλων αυτών των ειδικών ρυθμίσεων είναι το γεγονός ότι γίνεται δεκτό ότι αποτελούν εξαιρέσεις σε σχέση με τους βασικούς κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας. Ως εκ τούτου, πρέπει να ερμηνεύονται κατά τέτοιο τρόπο ώστε η εφαρμογή τους να περιορίζεται στις περιπτώσεις που ρητώς παραθέτει ο κανονισμός [22].

17 Σε σχέση με την αστική ευθύνη που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων, βλ. αιτιολογική σκέψη 30 και άρθρο 18 της οδηγίας 2009/103/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2009, σχετικά με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων και τον έλεγχο της υποχρεώσεως προς ασφάλιση της ευθύνης αυτής (ΕΕ 2009, L 263, σ. 11), που καθιερώνει δικαίωμα ευθείας αγωγής των ζημιωθέντων.

18 Αιτιολογική σκέψη 13 του κανονισμού 44/2001. Βλ. αποφάσεις της 14ης Ιουλίου 1983, Gerling Konzern Speziale Kreditversicherung κ.λπ. (C-201/82, EU:C:1983:217, σκέψη 17), της 13ης Ιουλίου 2000, Group Josi (C-412/98, EU:C:2000:399, σκέψη 64), της 12ης Μαΐου 2005, Société financière et industrielle du Peloux (C-112/03, EU:C:2005:280, σκέψη 37), και της 17ης Σεπτεμβρίου 2009, Vorarlberger Gebietskrankenkasse (C-347/08, EU:C:2009:561, σκέψη 40 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

19 Αποφάσεις της 13ης Ιουλίου 2000, Group Josi (C-412/98, EU:C:2000:399, σκέψη 65 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), και της 17ης Σεπτεμβρίου 2009, Vorarlberger Gebietskrankenkasse (C-347/08, EU:C:2009:561, σκέψη 41).

20 Βλ. τμήματα 4 και 5 του κεφαλαίου ΙΙ του κανονισμού 44/2001.

21 Άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001.

22 Απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2009, Vorarlberger Gebietskrankenkasse (C-347/08, EU:C:2009:561, σκέψη 39 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

47. Ωστόσο, πρέπει να μη λησμονείται επίσης ότι σε αντίθεση με τις υποθέσεις που αφορούν εργαζομένους και καταναλωτές, η έννοια του «ασθενεστέρου διαδίκου» στις υποθέσεις ασφαλίσεως ορίζεται με μάλλον ευρύ τρόπο. Περιλαμβάνει τέσσερις κατηγορίες προσώπων: τον αντισυμβαλλόμενο του ασφαλιστή, τον ασφαλισμένο, τον δικαιούχο και τον ζημιωθέντα. Στην πραγματικότητα, οι διάδικοι αυτοί ενδέχεται να είναι από οικονομικής και νομικής απόψεως πολύ ισχυροί. Αυτό προκύπτει από την ευρεία διατύπωση των σχετικών με τις υποθέσεις ασφαλίσεων διατάξεων του κανονισμού 44/2001 καθώς και από τα είδη ασφαλίσεως τα οποία οι εν λόγω διατάξεις περιγράφουν.

48. Συνεπώς, σε αντίθεση με τα προβλεπόμενα στην περίπτωση των καταναλωτών, τα πρόσωπα που προστατεύονται στο πλαίσιο του τμήματος 3 του κεφαλαίου ΙΙ του κανονισμού 44/2001 δεν συνάπτουν οπωσδήποτε την αντίστοιχη ασφαλιστική σύμβαση για σκοπό ξένο προς την επαγγελματική τους δραστηριότητα. Το γεγονός αυτό και η ιδιαιτερότητα αυτή της ειδικής βάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας του τμήματος 3 του κεφαλαίου ΙΙ πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την ερμηνεία της εννοίας του ζημιωθέντος.

49. Περαιτέρω, το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού απονέμει διεθνή δικαιοδοσία στο forum actoris εκάστου από τους διαδίκους που απαριθμεί, ήτοι του αντισυμβαλλομένου του ασφαλιστή, του δικαιούχου και του ασφαλισμένου. Αυτό συνιστά αλλαγή και ενίσχυση της προστασίας σε σύγκριση με τα προβλεπόμενα στην Σύμβαση των Βρυξελλών [23].

50. Με την απόφαση FBTO Schadeverzekeringen, το Δικαστήριο κατέστησε σαφές ότι και ο ζημιωθείς έχει ίδιο δικαίωμα ασκήσεως αγωγής ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου κατοικίας του (forum actoris). Το εν λόγω forum δεν εξαρτάται από τα fora που μπορούν να επιλέξουν οι διάδικοι στους οποίους αναφέρεται το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο β'. Επομένως, ο ζημιωθείς, μολονότι μνημονευόμενος χωριστά στο άρθρο 11, παράγραφος 2, μπορεί να ασκήσει αγωγή στο κράτος μέλος της κατοικίας του [24].

51. Τέλος, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι ο σκοπός της παραπομπής του άρθρου 11, παράγραφος 2, του κανονισμού 44/2001, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 9, είναι να προσθέσει τους ζημιωθέντες στον κατάλογο των εναγόντων του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο β', χωρίς να περιορίσει την κατηγορία των ζημιωθέντων στα πρόσωπα που ζημιώθηκαν *άμεσα*. Για να καταδείξει το γεγονός αυτό, το Δικαστήριο ανέφερε το παράδειγμα των κληρονόμων των ζημιωθέντων προσώπων [25].

52. Από τις εκτιθέμενες στο παρόν κεφάλαιο σκέψεις συνάγεται ότι στο forum actoris, το οποίο καθιερώνεται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο β', και στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 11, παράγραφος 2, του κανονισμού 44/2001, μπορεί να στηριχθεί και πρόσωπο που ζημιώθηκε εμμέσως. Υπέρ του προσώπου αυτού ισχύει ίδιο forum actoris, το οποίο στηρίζεται στον τόπο της δικής του κατοικίας. Κατά τη γνώμη μου, επομένως, η νομολογία του Δικαστηρίου επιτρέπει να χαρακτηριστούν ως «ζημιωθέντες» τόσο τα αμέσως όσο και τα εμμέσως υποστάντα ζημία πρόσωπα.

53. Το τελευταίο και, κατά κάποιο τρόπο, κυριότερο ζήτημα που απομένει να εξεταστεί είναι αν ένα πρόσωπο, όπως η αναιρεσείουσα, που υπεισήλθε στα δικαιώματα του ζημιωθέντος, μπορεί να χαρακτηριστεί ως εμμέσως ζημιωθείς και να επικαλεστεί το ισχύον σε υποθέσεις ασφαλίσεων forum actoris.

23 Απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2007, FBTO Schadeverzekeringen (C-463/06, EU:C:2007:792, σκέψη 28 in fine). Το άρθρο 8 της Σύμβασης των Βρυξελλών ορίζει τα εξής: «Ο ασφαλιστής που έχει την κατοικία του στο έδαφος συμβαλλόμενου κράτους μπορεί να εναχθεί είτε ενώπιον των δικαστηρίων αυτού του κράτους είτε, σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου ο αντισυμβαλλόμενος έχει την κατοικία του […]».

24 Απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2007, FBTO Schadeverzekeringen (C-463/06, EU:C:2007:792, σκέψεις 26 και 31).

25 Απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2009, Vorarlberger Gebietskrankenkasse (C-347/08, EU:C:2009:561, σκέψη 44).

2. Η περιέλευση του δικαιώματος ασκήσεως αγωγής ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου κατοικίας του ενάγοντος (forum actoris) στον εξ υποκαταστάσεως δικαιούχο

54. Στον πυρήνα της υπό κρίση υποθέσεως βρίσκεται το ερώτημα υπό ποιες προϋποθέσεις, ή μάλλον υπό ποιους περιορισμούς, η ειδική βάση διεθνούς δικαιοδοσίας που προβλέπεται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο β', και στο άρθρο 11, παράγραφος 2, του κανονισμού 44/2001 μπορεί να ισχύσει υπέρ οντότητας που υπεισήλθε στα δικαιώματα του αμέσως ζημιωθέντος.

55. Το ζήτημα αυτό εξετάστηκε στο πλαίσιο της υποθέσεως Vorarlberger (α). Ωστόσο, η δυνατότητα εφαρμογής του κριτηρίου που περιγράφεται στην εν λόγω απόφαση είναι προβληματική, όπως αποδεικνύει η υπό κρίση υπόθεση (β). Συνεπώς, προτείνω στο Δικαστήριο να επωφεληθεί της ευκαιρίας αυτής για να αποσαφηνίσει την προσέγγιση που υιοθετήθηκε με την απόφαση Voralberger (γ).

α) Η απόφαση Vorarlberger

56. Στην υπόθεση Vorarlberger το Δικαστήριο έκρινε ότι φορέας κοινωνικής ασφάλισης, στον οποίο περιήλθαν εκ του νόμου οι αξιώσεις του αμέσως ζημιωθέντος εξαιτίας αυτοκινητικού ατυχήματος, δεν μπορεί να στηριχθεί στον ειδικό κανόνα του forum actoris που καθιερώνει το άρθρο 11, παράγραφος 2, σε συνδυασμό με το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 44/2001 [26].

57. Η υπόθεση Vorarlberger ανέκυψε μετά από ένα τροχαίο ατύχημα που συνέβη στη Γερμανία. Ο ζημιωθείς έλαβε αποζημίωση από τον φορέα κοινωνικής ασφαλίσεως στον οποίο υπαγόταν και ο οποίος είχε την έδρα του στην Αυστρία. Ο εν λόγω φορέας άσκησε αγωγή στην Αυστρία κατά του Γερμανού ασφαλιστή του προσώπου που ευθυνόταν για το ατύχημα. Ο φορέας κοινωνικής ασφαλίσεως επικαλέστηκε την περιεχόμενη στο άρθρο 11, παράγραφος 2, του κανονισμού 44/2001 παραπομπή στο άρθρο 9 του εν λόγω κανονισμού και υποστήριξε ότι υπεισήλθε στα δικαιώματα του αμέσως ζημιωθέντος τα οποία περιήλθαν σε αυτόν.

58. Ωστόσο, το Δικαστήριο έκρινε ότι η επίκληση του εν λόγω κανόνα δεν ήταν δυνατή. Επισήμανε ότι, στην συγκεκριμένη περίπτωση, δεν προβλήθηκε ότι ένας φορέας κοινωνικής ασφαλίσεως, όπως αυτός τον οποίο αφορούσε η συγκεκριμένη υπόθεση, ήταν οικονομικώς ασθενέστερος και λιγότερο έμπειρος από νομικής απόψεως διάδικος σε σχέση με έναν ασφαλιστή αστικής ευθύνης όπως ο εμπλεκόμενος στην υπόθεση εκείνη [27].

59. Σύμφωνα με τη συλλογιστική που υιοθέτησε το Δικαστήριο στην απόφαση Vorarlberger, η δυνατότητα εφαρμογής των προστατευτικών κανόνων του τμήματος 3 του κεφαλαίου ΙΙ του κανονισμού 44/2001 εξαρτάται από την συγκεκριμένη στάθμιση της νομικής και οικονομικής ισχύος των αντιδικούντων διαδίκων, η οποία πρέπει να πραγματοποιείται με βάση τα πραγματικά δεδομένα κάθε συγκεκριμένης υποθέσεως.

60. Η προσέγγιση αυτή δεν έτυχε καθολικής επιδοκιμασίας. Μολονότι επιδιώκει αναμφισβήτητα την εξυπηρέτηση του επιδωκόμενου με τον κανονισμό 44/2001 σκοπού της προστασίας του ασθενεστέρου διαδίκου, ίσως δεν επιτυγχάνει επαρκώς να διασφαλίσει τον αναγκαίο βαθμό προβλεψιμότητας των εφαρμοστέων κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας. Οι επιφυλάξεις αυτές είναι εμφανείς και στη διάταξη περί παραπομπής του αιτούντος δικαστηρίου. Θα αναφερθώ σε αυτές ευθύς αμέσως.

26 Απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2009, Vorarlberger Gebietskrankenkasse (C-347/08, EU:C:2009:561, σκέψη 47).
27 Όπ.π. (σκέψη 42).

β) Τα όρια της προσεγγίσεως που υιοθετήθηκε με την απόφαση Vorarlberger

61. Πρώτον, όπως επισημαίνει το αιτούν δικαστήριο, η απόφαση Vorarlberger δεν παρέχει κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά τα συγκεκριμένα κριτήρια για την εκτίμηση της σχετικής αδυναμίας της θέσεως του εκ του νόμου εκδοχέως της ασφαλιστικής απαιτήσεως έναντι του εναγομένου ασφαλιστή. Ειδικά στην περίπτωση υπεισελθόντος στα δικαιώματα του αμέσως ζημιωθέντος, σαν αυτόν που αφορά η κύρια δίκη (εργοδότη δημοσίου δικαίου), αποτελεί αρκετά δύσκολο εγχείρημα να εκτιμηθεί κατά πόσον ένας τέτοιος διάδικος είναι «ασθενέστερος οικονομικά και λιγότερο έμπειρος από νομικής απόψεως» σε σχέση με τον εναγόμενο ασφαλιστή αστικής ευθύνης.

62. Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει επίσης ότι το φάσμα των οντοτήτων σε σχέση με τις οποίες θα χρειαζόταν να πραγματοποιηθεί μια τέτοια συγκεκριμένη ανάλυση είναι ευρύ. Οι ενάγοντες μπορεί να ποικίλλουν σε κλίμακα που ξεκινά από «μικρούς» ατομικούς επιχειρηματίες, περιλαμβάνει μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις και φθάνει μέχρι μεγάλους εταιρικούς ομίλους ή οργανισμούς δημοσίου δικαίου και φορείς τοπικής αυτοδιοικήσεως. Επιπλέον, η νομική και οικονομική ισχύς του εκάστοτε ενάγοντος θα πρέπει να σταθμίζεται έναντι «αλλοδαπών» ασφαλιστών εγκατεστημένων σε άλλα κράτη μέλη. Αυτό ενέχει την πρόσθετη δυσκολία της εκτίμησης νομικών μορφών και πραγματικών ζητημάτων που υπάγονται σε νομικό σύστημα διαφορετικό από εκείνο του καλουμένου να εκδικάσει την διαφορά δικαστηρίου.

63. Τρίτον, το κριτήριο που υιοθετήθηκε με την απόφαση Vorarlberger θέτει ένα βαθύτερο ζήτημα όσον αφορά την προβλεψιμότητα του αποτελέσματος στο οποίο καταλήγει σε ειδικές περιπτώσεις. Λαμβανομένου υπόψη του συγκεκριμένου λόγου υπάρξεως του εν λόγω κριτηρίου, δεν πρέπει να λησμονείται ότι τα εξεταζόμενα εν προκειμένω ζητήματα πρέπει να κρίνονται στο πλαίσιο της θεμελίωσης της διεθνούς δικαιοδοσίας, και όχι στο πλαίσιο της εξετάσεως της ουσίας. Συνεπώς, είναι, πράγματι, ενδεδειγμένο να ζητείται από τα εθνικά δικαστήρια να προβαίνουν σε μια ενδελεχή εξέταση των πραγματικών περιστατικών και του πλαισίου της υποθέσεως προκειμένου να προβούν στον προσδιορισμό της διεθνούς δικαιοδοσίας, ο οποίος, θα έπρεπε, κατά κανόνα, να χωρεί κατά τον ταχύτερο και απλούστερο δυνατό τρόπο;

64. Οι επιφυλάξεις αυτές μου υπαγορεύουν να προτείνω στο Δικαστήριο να προσθέσει στην προσέγγιση που υιοθετείται με την απόφαση Vorarlberger τις ακόλουθες διευκρινίσεις.

γ) Διευκρίνιση της προσεγγίσεως που υιοθετήθηκε με την απόφαση Vorarlberger

65. Η διευκρίνιση σχετικά με τη δυνατότητα περιελεύσεως του δικαιώματος ασκήσεως αγωγής στον τόπο κατοικίας του ενάγοντος (forum actoris), υπό τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, στον υπεισερχόμενο στη θέση του αμέσως ζημιωθέντος θα πρέπει να στοχεύει, πρώτον, στο να συμβιβάσει την λογική προστασίας του ασθενεστέρου διαδίκου που διέπει το τμήμα 3 του κεφαλαίου ΙΙ του κανονισμού 44/2001 με τον στόχο της εξασφαλίσεως υψηλού βαθμού προβλεψιμότητας των κανόνων περί διεθνούς δικαιοδοσίας[28]. Δεύτερον, ο σκοπός της διευκολύνσεως του έργου της δικαιοσύνης[29] δεν επιτρέπει οποιαδήποτε περαιτέρω αύξηση των fora. Επομένως, ο εξ υποκαταστάσεως ενάγων θα πρέπει, στο μέτρο του δυνατού, να υπάγεται στην ίδια διεθνή δικαιοδοσία με το πρόσωπο στα δικαιώματα του οποίου υπεισήλθε. Σε τελική ανάλυση, αυτή ακριβώς είναι η λογική της υπεισελεύσεως στα αγωγικά δικαιώματα. Τα δικαιώματα του υπεισελθόντος είναι παράγωγα.

28 Αιτιολογική σκέψη 11 του κανονισμού 44/2001. Βλ. απόφαση της 14ης Ιουλίου 2016, Granarolo (C-196/15, EU:C:2016:559, σκέψη 16 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

29 Αιτιολογική σκέψη 12 του κανονισμού 44/2001.

66. Κατά τη γνώμη μου, οι προαναφερθέντες σκοποί δεν εξυπηρετούνται δεόντως μέσω μιας εκτιμήσεως των οικονομικών και νομικών χαρακτηριστικών και της εμπειρίας κάθε ενάγοντος που φαίνεται να είναι ουσιαστικά αποσπασματική, εξατομικευμένη και σε μεγάλο βαθμό εξαρτώμενη από το πραγματικό πλαίσιο και μέσω της συγκρίσεώς τους με την νομική και οικονομική ισχύ ενός συγκεκριμένου ασφαλιστή. Αντιθέτως, οι σκοποί αυτοί θα εξυπηρετούνταν ίσως καλύτερα από μια προσέγγιση που επικεντρώνεται στα αντικειμενικά χαρακτηριστικά του είδους της σχέσης στην οποία θεμελιώνεται η υποκατάσταση και στον λόγο για τον οποίο ο εξ υποκαταστάσεως δικαιούχος υπεισήλθε στα δικαιώματα του αμέσως ζημιωθέντος. Κατά τα λοιπά, η εκτίμηση θα πρέπει να μην επηρεάζεται από το συγκεκριμένο πρόσωπο, ούτε να απαιτεί εκτίμηση του πλαισίου της ισχύος, των γνώσεων ή της πείρας του.

67. Επομένως, προτείνω να γίνει δεκτό ότι η υπεισέλευση στα δικαιώματα του αμέσως ζημιωθέντος επιφέρει την περιέλευση σε κάθε εξ υποκαταστάσεως δικαιούχο, είτε φυσικό είτε νομικό πρόσωπο, του δικαιώματος ασκήσεως αγωγής ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου κατοικίας του (forum actoris), εκτός εάν i) ο εν λόγω εξ υποκαταστάσεως δικαιούχος είναι ο ίδιος επαγγελματίας του κλάδου των ασφαλίσεων, στον οποίο περιήλθε η απαίτηση με βάση ασφαλιστική σχέση συναφθείσα με τον αμέσως ζημιωθέντα (είτε εκ του νόμου είτε βάσει ασφαλιστικής συμβάσεως [30]), ή ii) ο εξ υποκαταστάσεως δικαιούχος είναι οντότητα που ασχολείται συστηματικά με τον σε εμπορική ή άλλη επαγγελματική βάση διακανονισμό ασφαλιστικών απαιτήσεων η οποία ανέλαβε οικειοθελώς την διεκδίκηση της απαιτήσεως στο πλαίσιο της εμπορικής ή άλλης επαγγελματικής της δραστηριότητας.

68. Στο τελευταίο τμήμα των παρουσών προτάσεων θα εξηγήσω περαιτέρω το προτεινόμενο κριτήριο, εξετάζοντας τις σχετικές παραμέτρους που θα πρέπει να οριοθετούν την εκτίμηση του ζητήματος πότε το δικαίωμα ασκήσεως αγωγής ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου κατοικίας του ενάγοντος (forum actoris) περιέρχεται σε πρόσωπο που διεκδικεί παράγωγη ασφαλιστική απαίτηση (i). Κατόπιν θα αναφερθώ στα πλεονεκτήματα της προτεινομένης προσεγγίσεως (ii). Τέλος, θα την εφαρμόσω στην υπό κρίση περίπτωση (iii).

i) Οι παράμετροι

69. Πρώτον, το αποφασιστικό κριτήριο για τη διάκριση μεταξύ των εμμέσως ζημιωθέντων που μπορούν και εκείνων που δεν μπορούν να επικαλεστούν το forum actoris που ισχύει στις υποθέσεις ασφαλίσεων είναι η ύπαρξη σχέσεως ασφαλίσεως μεταξύ του αμέσως ζημιωθέντος και του υπεισελθόντος στα δικαιώματά του προσώπου. Επομένως, το κρίσιμο ερώτημα είναι: Ποιος ήταν ο λόγος (ή η νομική αιτία, η νομική βάση) της καταβολής στον αμέσως ζημιωθέντα των επίμαχων ποσών εκ μέρους του προσώπου που υπεισήλθε στα δικαιώματά του; Αν ο λόγος ήταν η ύπαρξη οιουδήποτε είδους ασφαλιστικής σχέσεως [31], τότε ο υπεισελθών ενεργεί ως επαγγελματίας του ασφαλιστικού κλάδου. Συνεπώς, πρέπει να αποκλειστεί από το πλεονέκτημα του forum actoris.

70. Δεύτερον, θεωρώ επίσης ότι δεν ασκεί επιρροή αν η συγκεκριμένη σχέση ασφαλίσεως μεταξύ του αμέσως ζημιωθέντος και του υπεισελθόντος στα δικαιώματά του συνήφθη λόγω δεσμεύσεως ιδιωτικού δικαίου (όπως είναι μια ιδιωτική ασφαλιστική σύμβαση) ή συνεπεία υποχρεώσεως δημοσίου δικαίου (είτε επειδή η υποχρέωση υπαγωγής σε ασφαλιστικό καθεστώς αποτελεί εκ του νόμου υποχρέωση είτε επειδή το ίδιο το δημόσιο δίκαιο προβλέπει ευθέως υποχρεωτική υπαγωγή στην ασφάλιση, εφόσον, στη δεύτερη περίπτωση, τηρείται η ρήτρα αποκλεισμού του άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχείο γ’, που

30 Χάριν σαφηνείας, θα επαναλάβω εδώ ότι, όπως προανέφερα στο σημείο 34 των παρουσών προτάσεων, αγωγή αφορώσα ζήτημα κοινωνικής ασφαλίσεως κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο γ’, του κανονισμού 44/2001 αποκλείεται ως ευρισκόμενη εκτός του καθ ύλην πεδίου εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού.

31 Όπως προαναφέρθηκε, μια τέτοια ευρεία ερμηνεία καλύπτει και την αντασφάλιση, εφόσον ο ενάγων έχει τίτλο που τον νομιμοποιεί να ασκήσει αγωγή κατά του αντασφαλιστή του ασφαλιστή του. Βλ. απόφαση της 13ης Ιουλίου 2000, Group Josi (C-412/98, EU:C:2000:399, σκέψη 75).

αφορά τον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως[32]). Το κοινό σε αμφότερες τις περιπτώσεις αποφασιστικό κριτήριο είναι ότι, τελικώς, ο εξ υποκαταστάσεως δικαιούχος που ζητεί αποζημίωση από τον ασφαλιστή είναι απλώς ένας ακόμη επαγγελματίας δραστηριοποιούμενος στον ασφαλιστικό τομέα.

71. Τρίτον, αν ακολουθηθεί και επεκταθεί περαιτέρω η ίδια λογική, θα πρέπει να εφαρμοστεί ο ίδιος αποκλεισμός και για τον ενάγοντα που ασχολείται επαγγελματικά με εμπορικές συναλλαγές επί ασφαλιστικών απαιτήσεων. Με άλλα λόγια, ο προστατευτικός κανόνας του forum actoris δεν θα πρέπει να ισχύει για τον υπεισελθόντα στο δικαίωμα του άμεσα ζημιωθέντος δυνάμει εκχωρήσεως ασφαλιστικής φύσεως απαιτήσεως η οποία πραγματοποιείται στο πλαίσιο της επαγγελματικής δραστηριότητας του εξ υποκαταστάσεως δικαιούχου, κατά κανόνα βάσει συμβάσεως. Η επίκληση του forum actoris που προβλέπεται για τις υποθέσεις ασφαλίσεων δεν θα δικαιολογείτο υπό τις συνθήκες αυτές[33].

72. Εν ολίγοις, το αποφασιστικό κριτήριο είναι η νομική βάση της υπεισελεύσεως του εξ υποκαταστάσεως δικαιούχου στα δικαιώματα του αμέσως ζημιωθέντος. Ο εξ υποκαταστάσεως δικαιούχος μπορεί να στηριχθεί στο ισχύον σε υποθέσεις ασφαλίσεων forum actoris εκτός αν η νομική βάση στην οποία στηρίζεται προκύπτει από ασφαλιστική σύμβαση ή εμπορική ή άλλου είδους επαγγελματική συμφωνία περί εκχωρήσεως της απαιτήσεως συναφθείσα μεταξύ του αμέσως ζημιωθέντος και του εξ υποκαταστάσεως δικαιούχου.

ii) Πλεονεκτήματα της προτεινομένης διευκρινίσεως

73. Πιστεύω ότι η προσέγγιση που μόλις περιέγραψα θα μπορούσε να προσφέρει ένα περισσότερο προβλέψιμο και λειτουργικό κριτήριο για τρεις τουλάχιστον λόγους.

74. Πρώτον, η υιοθέτηση μιας εκτιμήσεως της θέσεως του εμμέσως ζημιωθέντος περισσότερο αντικειμενικής, στηριζόμενης στη νομική βάση, προκειμένου να διαπιστωθεί αν ο εν λόγω διάδικος μπορεί να επικαλεστεί το forum actoris σε υποθέσεις ασφαλίσεως συνιστά μια πιο λειτουργική λύση στο πλαίσιο της κρίσεως επί ζητημάτων διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων. Δεν θα χρειαζόταν να αναλυθεί το ζήτημα της σχετικής ισχύος εκατέρου των διαδίκων. Η επαγγελματική, τυπική ιδιότητά τους και η νομική βάση της υποκαταστάσεως στο αγωγικό δικαίωμα θα αρκούσαν ως αναγκαίες γνώσεις.

75. Δεύτερον, ένα άλλο πλεονέκτημα είναι ότι το προτεινόμενο κριτήριο θα ήταν σφαιρικό, και θα κάλυπτε τόσο τα φυσικά όσο και τα νομικά πρόσωπα. Πρέπει να υπομνησθεί ότι το γράμμα του κανονισμού 44/2001 είναι ουδέτερο από αυτή την άποψη[34]. Το Δικαστήριο, κρίνοντας με την απόφαση Vorarlberger ότι οι κληρονόμοι διατηρούν την δυνατότητα να στηριχθούν στο ισχύον σε υποθέσεις ασφαλίσεων forum actoris, δεν έκανε διάκριση μεταξύ φυσικών και νομικών προσώπων.

32 Οπότε, και πάλι, δεν θα επρόκειτο, ούτως ή άλλως, για υπόθεση ασφαλίσεως –βλ. σημείο 34 των παρουσών προτάσεων.

33 Βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 1993, Shearson Lehman Hutton (C-89/91, EU:C:1993:15). Το Δικαστήριο έκρινε στην εν λόγω απόφαση ότι η Σύμβαση των Βρυξελλών έχει την έννοια ότι, οσάκις ενεργεί κατά την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητάς του, ο ενάγων, ο οποίος εξυπακούεται ότι δεν είναι ο συμβαλλόμενος σε μία από τις απαριθμούμενες […] συμβάσεις καταναλωτής, δεν υπάγεται στις ευεργετικές διατάξεις των προβλεπομένων στην Σύμβαση των Βρυξελλών ειδικών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας επί συμβάσεων καταναλωτών.

34 Σε σχέση με το ζήτημα αυτό στο πλαίσιο της ασφαλίσεως αυτοκινήτων, μπορεί να γίνει, για παράδειγμα, αναφορά στην απόφαση του Oberlandesgericht Celle (εφετείο του Celle, Γερμανία), της 27ης Φεβρουαρίου 2008, 14 U 211/06 2, με την οποία το δικαστήριο αυτό δέχθηκε ότι τα νομικά πρόσωπα καλύπτονται από την έννοια του «ζημιωθέντος» κατά το άρθρο 11, παράγραφος 2, του κανονισμού 44/2001. Στο συμπέρασμα αυτό κατέληξε αναφερόμενο στην οδηγία 72/166/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 24ης Απριλίου 1972 (ΕΕ ειδ. έκδ. 06/001, σ. 136) (αντικατασταθείσα σήμερα από την οδηγία 2009/103/ΕΚ που μνημονεύεται στην υποσημείωση 17) η οποία ορίζει ως «ζημιωθέντα» «το πρόσωπο το οποίο δικαιούται αποκαταστάσεως της ζημίας που προεκλήθη από οχήματα». Το εθνικό δικαστήριο επισήμανε επίσης ότι το άρθρο 4 της οδηγίας αυτής (νυν άρθρο 5 της οδηγίας 2009/103/ΕΚ) αναφέρεται τόσο στα φυσικά όσο και στα νομικά πρόσωπα. Σε μια άλλη γερμανική απόφαση, εκδοθείσα από το Oberlandesgericht Frankfurt am Main (εφετείο της Φρανκφούρτης επί του Μάιν, Γερμανία) (απόφαση της 23ης Ιουνίου 2014, 16 U 224/13) μια εταιρεία χρηματοδοτικής μισθώσεως χαρακτηρίστηκε ως ζημιωθέν πρόσωπο όταν άσκησε αγωγή κατά ασφαλιστικής εταιρείας. Το εθνικό δικαστήριο θεώρησε ότι η ενάγουσα δεν είχε την ίδια πείρα σε ασφαλιστικά θέματα. Τέλος, σχετικά με την εν γένει άποψη ότι τα νομικά πρόσωπα μπορούν να επικαλούνται τις ειδικές βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας που ισχύουν για τους ζημιωθέντες σε υποθέσεις ασφαλίσεων, βλ., μεταξύ άλλων, Staudinger/Czaplinski, «Verkehrsopferschutz im Lichte der Rom I-, Rom II- sowie Brüssel I-Verordnung», NJW 2009, σ. 2249 επ.

Δεν νομίζω ότι υπάρχει λόγος να στερηθούν τα νομικά πρόσωπα της δυνατότητος αυτής εφόσον έχουν, κατά το εφαρμοστέο δίκαιο, την ικανότητα του κληρονομείν. Γενικότερα, και σύμφωνα με όσα υποστήριξε, κατ' ουσίαν, η Ιταλική Κυβέρνηση, υπενθυμίζεται και πάλι ότι, στην πράξη, αρκετά από τα πρόσωπα που επωφελούνται των ειδικών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας σε υποθέσεις ασφαλίσεων είναι πιθανό να είναι νομικά πρόσωπα.

76. Τέλος, τρίτον, το προτεινόμενο κριτήριο έχει επίσης περισσότερες πιθανότητες να καταστήσει δυνατή την εκδίκαση ουσιωδώς συναφών αγωγών στο ίδιο forum, περιορίζοντας έτσι την κατάτμηση της εκδικάσεως της διαφοράς. Το γεγονός αυτό αναδεικνύεται στην υπό κρίση υπόθεση.

77. Η αγωγή με την οποία κινήθηκε η κύρια δίκη ασκήθηκε από τον ποδηλάτη με την ιδιότητά του άμεσα ζημιωθέντος ενώπιον του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου, που είναι προφανώς το δικαστήριο του τόπου κατοικίας του. Με βάση το προτεινόμενο κριτήριο, η αναιρεσείουσα θα έχει πρόσβαση στο αυτό εθνικό δικαστήριο αφού, όπως φαίνεται, έχει την έδρα της εντός της περιφέρειας του εν λόγω δικαστηρίου.

78. Αν, σε αντίθεση με την πρότασή μου, δεν αναγνωριστεί στην αναιρεσείουσα δικαίωμα να στηριχθεί στο ισχύον σε υποθέσεις ασφαλίσεων forum actoris, αυτή θα υποχρεωθεί να κινήσει ένδικη διαδικασία στο κράτος της έδρας του ασφαλιστή αστικής ευθύνης (δηλαδή στη Γαλλία) ή ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους όπου συνέβη το τροχαίο ατύχημα (δηλαδή στην Ιταλία).

79. Συνεπώς, όταν ο εξ υποκαταστάσεως δικαιούχος και ο αμέσως ζημιωθείς έχουν την κατοικία ή την έδρα τους εντός του αυτού κράτους μέλους, και εφόσον αποφασίσουν να επιλέξουν το forum actoris, η εδώ προτεινόμενη προσέγγιση παρουσιάζει το πλεονέκτημα ότι αποτρέπει περαιτέρω πολλαπλασιασμό των fora όσον αφορά τη διεθνή δικαιοδοσία.

80. Ωστόσο, δεν θα έφθανα μέχρι το σημείο να υποστηρίξω ότι ο εξ υποκαταστάσεως δικαιούχος της απαίτησης έχει την *υποχρέωση* να ακολουθήσει την επιλογή διεθνούς δικαιοδοσίας στην οποία προέβη ο άμεσα ζημιωθείς και να προσφύγει στο ίδιο δικαστήριο με αυτό στο οποίο άσκησε αγωγή ο αμέσως ζημιωθείς, και τούτο κυρίως για τρείς λόγους.

81. Πρώτον, το ίδιο το γράμμα του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο β', και του άρθρου 11, παράγραφος 2, του κανονισμού 44/2001 κάνει άμεσα αναφορά σε πλείονα fora. Κατά τις εν λόγω διατάξεις και λαμβανομένης υπόψη της ερμηνείας στην οποία έχει προβεί το Δικαστήριο σε σχέση με την δεύτερη εξ αυτών, για τον αντισυμβαλλόμενο του ασφαλιστή, τον δικαιούχο, τον ασφαλισμένο και τον ζημιωθέντα ισχύει χωριστό forum actoris, ανάλογα με την κατοικία εκάστου. Ωστόσο, παρά την υφιστάμενη πλειονότητα των fora, από κανένα στοιχείο στο γράμμα του κανονισμού 44/2001 δεν προκύπτει οποιαδήποτε «υποχρέωση συμμορφώσεως ως προς την επιλογή ενός από αυτά» προκειμένου να περιοριστεί η πλειονότητα αυτή. Επομένως, στο συγκεκριμένο αυτό νομοθετικό πλαίσιο, δεν βλέπω τον λόγο (και το έρεισμα στο γράμμα των εφαρμοστέων κανόνων) που θα δικαιολογούσε την νομολογιακή αναγνώριση μιας τέτοιας υποχρεώσεως μόνο για τον εξ υποκαταστάσεως δικαιούχο.

82. Δεύτερον, από το γράμμα του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο β', θα μπορούσε να συναχθεί ότι το άρθρο αυτό αναφέρεται όχι μόνο στην διεθνή δικαιοδοσία αλλά και στην κατά τόπον αρμοδιότητα (κάνοντας λόγο για τον *τόπο* και όχι το *κράτος μέλος* όπου έχει την κατοικία του ο ενάγων). Συνεπώς, τυχόν «υποχρέωση συμμορφώσεως ως προς την επιλογή δικαστηρίου», που θα ανάγκαζε τον εξ υποκαταστάσεως δικαιούχο να ασκήσει αγωγή ενώπιον του ιδίου ακριβώς δικαστηρίου με αυτό στο οποίο δικαιούται να προσφύγει ο αμέσως ζημιωθείς θα μπορούσε ενδεχομένως να ισοδυναμεί με επιβολή στον εν λόγω εξ υποκαταστάσεως δικαιούχο της υποχρεώσεως να κινήσει ένδικη διαδικασία ενώπιον δικαστηρίου που βρίσκεται εκτός του τόπου κατοικίας του.

83. Τρίτον, η υποχρέωση συμμορφώσεως ενδέχεται να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την χρονολογική ακολουθία των γεγονότων σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, και ειδικότερα από την επιλογή του αμέσως ζημιωθέντος προσώπου ως προς το αν και πότε θα ασκήσει αγωγή. Τι θα συνέβαινε, όμως, αν ο εξ υποκαταστάσεως δικαιούχος ασκούσε πρώτος την αγωγή του; Θα υποχρεωνόταν τότε και ο αμέσως ζημιωθείς να ακολουθήσει την επιλογή δικαστηρίου του εξ υποκαταστάσεως δικαιούχου; Αν όχι, ο κανόνας της συνοχής θα κατέρρεε. Αν ναι, θα ανατρεπόταν η όλη λογική της αγωγής, που συνίσταται στην «υποκατάσταση». Επομένως, η εφαρμογή του κανόνα της «συμμορφώσεως προς την επιλογή του ετέρου ζημιωθέντος» μπορεί να λειτουργήσει μόνο με έναν τρόπο: ο εξ υποκαταστάσεως δικαιούχος ακολουθεί την επιλογή του αμέσως ζημιωθέντος αλλά δεν συμβαίνει και το αντίστροφο. Επίσης, ο κανόνας αυτός μπορεί να ενεργοποιηθεί μόνον εφόσον ο αμέσως ζημιωθείς τύχει να ασκήσει την αγωγή του «εγκαίρως» –δηλαδή προτού ασκήσει αγωγή ο εξ υποκαταστάσεως δικαιούχος.

84. Σε κάθε περίπτωση, το ενδεχόμενο τέτοιων εσωτερικών αντιφάσεων στο πλαίσιο της εφαρμογής ενός κανόνα που υποτίθεται ότι θα καθιερωνόταν στο όνομα της συνοχής με οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο εν λόγω κανόνας δεν είναι σωστός ούτως ή άλλως.

iii) Η υπό κρίση υπόθεση

85. Στην υπό κρίση υπόθεση, φαίνεται –πράγμα που εναπόκειται τελικώς στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει– ότι ο λόγος ασκήσεως της αγωγής της αναιρεσείουσας ήταν η συνέχιση της καταβολής του μισθού που επιβάλλεται από το εθνικό δίκαιο και η εκ του νόμου μετακύλιση της συνακόλουθης ζημίας στην αναιρεσείουσα. Επομένως, η αιτία (η νομική βάση) της υποκαταστάσεως φαίνεται ότι είναι η σύμβαση εργασίας και οι εφαρμοστέοι κανόνες που προβλέπει ο νόμος. Δεν υφίσταται κανενός είδους ασφαλιστική σχέση μεταξύ της αναιρεσείουσας και του ποδηλάτη.

86. Συνεπώς, η αναιρεσείουσα δεν φαίνεται να εμπίπτει σε καμία από τις δύο εξαιρέσεις που περιγράφονται στο σημείο 67 των παρουσών προτάσεων, οι οποίες θα είχαν ως αποτέλεσμα τη μη περιέλευση σε αυτή του δικαιώματος ασκήσεως αγωγής ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου κατοικίας της (forum actoris).

87. Θα ήθελα επίσης, χάριν σαφηνείας, να προσθέσω ότι, γενικώς, είναι νοητές οριακές καταστάσεις, όπως η άσκηση αγωγής από εργοδότη που είναι συγχρόνως ασφαλιστική εταιρεία. Ωστόσο, η αιτία (ή η νομική βάση) της περιελεύσεως της απαιτήσεως ή μέρους αυτής στην ασφαλιστική εταιρεία δεν θα είναι κάποια ασφαλιστική σύμβαση, αλλά, όπως και στην περίπτωση που αφορά η κύρια δίκη, το γεγονός ότι ο ζημιωθείς ήταν εργαζόμενος στην ασφαλιστική εταιρεία. Περιέρχεται υπό τις συνθήκες αυτές το δικαίωμα ασκήσεως αγωγής ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου κατοικίας του ενάγοντος (forum actoris) στον εξ υποκαταστάσεως δικαιούχο;

88. Η απάντηση είναι καταφατική. Και πάλι, σύμφωνα με τις διευκρινίσεις που προτείνεται εν προκειμένω να υιοθετηθούν, το αποφασιστικό κριτήριο είναι η συγκεκριμένη νομική βάση στην οποία θεμελιώνεται η αγωγή ενός τέτοιου ασφαλιστή-εργοδότη. Σε μια τέτοια περίπτωση, η απαίτηση θα είχε περιέλθει στον εργοδότη όχι επειδή αυτός δραστηριοποιείτο ως επαγγελματίας στον ασφαλιστικό τομέα αλλά επειδή είχε έναν εργαζόμενο ο οποίος τραυματίστηκε και ο εργοδότης υπεισήλθε εκ του νόμου στα δικαιώματα του ζημιωθέντος εργαζομένου.

89. Είμαι διατεθειμένος να αναγνωρίσω ότι η προσέγγιση την οποία συνιστώ με τις παρούσες προτάσεις θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως αυτή που μόλις περιέγραψα, καλύπτει υπερβολικά ευρύ φάσμα. Και τούτο, επειδή ενδέχεται να παράσχει το πλεονέκτημα του ισχύοντος σε υποθέσεις ασφαλίσεως forum actoris σε οικονομικά ισχυρές και/ή διαθέτουσες εκτεταμένες νομικές γνώσεις οντότητες οι οποίες, στην πραγματικότητα, δεν έχουν

ανάγκη καμίας προστασίας. Ωστόσο, έχοντας υπόψη το σύνολο των δεδομένων, εξακολουθώ να πιστεύω ότι η περιστασιακή υπέρ το δέον κάλυψη στην πράξη ορισμένων οντοτήτων είναι περισσότερο εύλογη λύση από την εξατομικευμένη σε κάθε περίπτωση εξέταση του συσχετισμού δυνάμεων των διαδίκων, η οποία δημιουργεί προβλήματα στην πράξη.

V. Πρόταση

90. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που του υπέβαλε το Oberster Gerichtshof (Ανώτατο Δικαστήριο, Αυστρία), ως ακολούθως:

(1) Μια αγωγή όπως αυτή την οποία αφορά η κύρια δίκη, την οποία άσκησε εργοδότης σε ένα κράτος μέλος με αίτημα την αποκατάσταση της ζημίας την οποία υπέστη εμμέσως συνεπεία του ότι εξακολούθησε να καταβάλλει τον μισθό του εργαζομένου σε αυτόν προσώπου, στρεφόμενος κατά του έχοντος την έδρα του σε άλλο κράτος μέλος ασφαλιστή αστικής ευθύνης, και η οποία αφορά τη ζημία που προκλήθηκε από όχημα ασφαλισμένο από τον εν λόγω ασφαλιστή, συνιστά «υπόθεση ασφαλίσεως» κατά την έννοια του άρθρου 8 του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις.

(2) Ένα υποκείμενο δικαίου, όπως ένας εγκατεστημένος σε ένα κράτος μέλος οργανισμός δημοσίου δικαίου που ενεργεί με την ιδιότητα του εργοδότη, μπορεί να στηριχθεί, με την ιδιότητα του ζημιωθέντος, στον κανόνα που προβλέπεται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο β', και στο άρθρο 11, παράγραφος 2, του κανονισμού 44/2001, προκειμένου να ασκήσει ευθεία αγωγή (αν η ευθεία αγωγή επιτρέπεται κατά το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο) κατά του ασφαλιστή του προσώπου που ευθύνεται για τροχαίο ατύχημα, όταν οι απαιτήσεις που πρόκειται να προβληθούν απορρέουν από ζημία που ο εν λόγω εργοδότης υπέστη εμμέσως, συγκεκριμένα επειδή συνέχισε να καταβάλει αποδοχές στον εργαζόμενό του ο οποίος τραυματίστηκε σε τροχαίο ατύχημα:

– εφόσον ο λόγος ασκήσεως της αγωγής είναι η ύπαρξη ασφαλιστικής σχέσεως μεταξύ του ευθυνομένου για το ατύχημα και του ασφαλιστή του, και

– υπό τον όρο ότι ο ενάγων δεν υπεισήλθε στα δικαιώματα του αμέσως ζημιωθέντος:

(i) λόγω της υπάρξεως ασφαλιστικής σχέσεως μεταξύ του ενάγοντος και του αμέσως ζημιωθέντος ή

(ii) επειδή ο ενάγων ανέλαβε την επιδίωξη ικανοποιήσεως της απαιτήσεως στο πλαίσιο της εμπορικής ή άλλης επαγγελματικής του δραστηριότητας.